

Обсервуйте її напр. підчас боротьби з псом: яке обурення на незграбне, панібратське виявлення ненависти по стороні противника! Це сильніший доказ аристократичності вдачі кітки є, здається, її гра з мишою. Миша—це їдження, жир кітки. Полишаючи людину на боці: яке живуче створіння має відвагу бавитися з своїм жиром?! Я не думаю, щоб це була жорстокість (це поняття—людська рефлексія). Це скорше поблажливе—згори на діл—відношення до власної пожадливості. Я сказавби, що це культура, колиб звірята щось подібного могли мати. Певно, бавляться й пси. Але — лише між собою. Або з маслаком, бо не можуть його зжертити, чи з гумовим мячем, який, крім того охоче проковтнулиби, — остільки вони є дурні.

Кітки мають багато побажань і виявляють їх, але ніколи не жебрають. Коли щось дістають, то близьку насолоду попереджують невеличкою павзою надуми. Вони не є вдячні так, як є вдячний пес, не квітують отримання радісним вимахуванням хвостом, не стають цапки і, вже розуміється, ніколи не подадуть вам лапки. Але досвід каже мені, що вони так само вірні, як і пси, хоч і не так славні з того. Їх чуливість є стримана, але не менше сильна, хоч нікому й не накидається.

Кітка є повна жіночости, рука шляхетнішого майстра вирізбила її. Може тим і пояснюється моя слабкість до неї..

Рене-Альбер Гірман
(*Rene-Albert Guzman*)

Зустріч

— Нікого! Ні! Нікого.

Розіна Флері, висмарувавши обличча гольд-кремом, здіймала грім. Вона відштовхнула локтем візитівки, які подавала їй театральна служниця.

— Нікого! Скажи їм, що я втомлена, що в мене мігрена, що хочеш!

Старенька повернулась:

— Ви дуже зденеровані сьогодні, пані Розіна, — сказала вона.

— Щоб пак! Телефонують до мене у дев'ятій рано, щоб спитати, чи я добре спала! А інші увечорі заважають мені спати. А до того треба повторювати ролі, грати... Я знемогаю, люба Сесіль.

— Бо вони вас кохають, пані.

Розіна з замкнутими очима витирала обличча.

— Ах! це так! — і з кожним рухом рушника вона з лютістю кидала уривки речень. — Ах! так, вони нас кохають! Кохати, кохати! вони лиш про це і думають, щоб за нами

ганятися, нас бламати, нас переслідувати! Паскудне кодрло, ті нелюби!

Служниця накинула їй пенюар.

— А ті, що їх любиться, пані Розіна?

Акторка на хвильку стояла нерухомо, збентежена, на-супивши брови.

— Ах! ці, — зітхнула вона, — ці.

Розіна Флері провадила досить вільне життя розпещеної акторки. Вона мала кількох коханців, але сама не кохала. І з дитинства, розбитого пригодами пристрасної матері і легковажної сестри, мала уяву, що кохання є згубою щастя.

— Не гладшати, не кохати! — казала вона сміючись.

Проте, вже декілька тижнів вона почувала себе збентеженою не тільки фізично, але й морально. Вона зустріла Іва Ле-Фльоша. Цей молодий хірург, високий, чорнявий хлопча, запальний, з ясними очима Бретонця і з блискучими зубами, їй дуже подобався. Але вона передчувала небезпеку: вона занадто хвилювалася, коли його бачила, хвилювалася, коли про нього згадувала, навіть, коли фізично вичерпана, вона не вязала зі своїми мріями ніякої похитливої уяви.

Вона силкувалась боротися сама проти себе і відбити охоту у Ле-Фльоша, який, здавалося, був дуже захоплений.

Цього вечора вона з полегшою і досадою думала, що не бачила його три дні.

Сидячи перед люстром, вона закінчувала мовчки свою туалету, наводячи червоним олівцем свої повні, маленькі, жадливо стиснуті уста. Зробила нетерплячий жест, бо ще хтось застукав.

Служниця вийшла і вернулася:

— Пані Розіна, то дижурний лікар, який просить з вами поговорити.

— Дижурний лікар! Але чого він хоче?

— Він має щось пильне вам сказати.

— Ну! Добре. Хай віjde.

Війшов молодий чоловік і заки акторка встигла обернутись, він підійшов до неї й, нахилившись до її плеча, весело гукнув:

— Добрий вечір, Філіпіно!

— Як, це ви, Ле-Фльош? На що ця брехня?

— Ніякої брехні! Я сьогодні ввечері маю тут лікарський дижур. Ви мене примусили зітхати біля своїх дверей в паскудному товаристві. І...

— І ви маєте мені щось важне сказати?

— Авжеж, я хотів вам сказати: добраніч, Філіпіно! Без цього, в один прегарний день ви перша мене побачилиб,

і я втративби свою Філіпіну.¹⁾ Отже я того собі не бажав.

— От, який вічливий!

— Можливо! Вічливість є вічливістю, але Філіпіна є Філіпіною. І ви її програли.

— Шкода, — сказала вона помалу. — Воліла виграти.

— І щоб ви тоді жадали від мене?

— Яб вас попросила, — сказала акторка голосом, який трохи тремтів, — яб вас попросила не шукати побачення зі мною. Ні, послухайте мене. От два місяці, як я вас знаю і з того часу я почуваю, що ви робите навколо мене, як хижак, кола все вужчі й вужчі...

— Як я люблю, Розіна, ваш голос Креолки...

— Я не Креолька, а Корсиканка.

Він взяв її руку і притиснув до щоки.

— Ваш голос, — сказав він, — дістався вам від якоїсь прабабки, що, повертаючи з Бурбонського острова, була захоплена піратом на відкритому морі коло рогу Боніфацио. Це від нього ви маєте ваші темні, дикі очі, але від неї прегарний острівний голос і ту оксамітність, яка змягшує ваше „р“. Іноді, коли ви на мене дивитесь, мені здається, що корсар хоче мене прогнати, але як тільки ви заговорите, я цілком спокійний: я почуваю, Розіна, що ви мене затримуєте.

Жар охопив акторку, кинувся здовж руки, дійшов до плеча, спини, грудей. Вона вирвала свою руку, яка впала.

— Будьте чемні, добре? Залишіть мене і ідіть, — сказала вона.

Він був зворушений. Він ще більше її кохав безбройну, безсилу; йому стало соромно своєї сили і свого зросту. Він відвернувся.

— Але на правду, Розіно, хіба ви боїтеся мене? — спитав він.

— Я боюсь кохання. Це партія, де завжди програють.

— Я вас навчу подвійної ставки. Ви виграєте.

— Нема подвійних ставок. Ставка складається більш зі сліз, чим з радощів.

Він встав і подивився на неї здивовано.

— Яка ви дивна жінка. Хтоб сказав, коли на вас дивитися, коли чути вашу гру, що під таким жаром є вже стільки попелу. Алеж яке було ваше життя? Серед яких людей попали ви, що так зневірилися? Або може все це лише кокетерія...

— Кокетерія! О! Ви можете так думати... Але, певно, — продовжувала вона нетерпляче, — ви такий, як і інші, ви бачите тільки Розіну Флері. Мій друже, я не завжди була Розіною Флері. Я згадую себе біля Корти, малою, дикою дівчиною. Вона мала одну пристрась, одну адорацію,

¹⁾ Заклад, при яким виграє той, хто перший скаже: „Добрідень, Філіпіно“, або: „Добрідень, Філіпе“.

свою матір. А ця мати її не любила... Вона любила інших, багато інших, які мінялися часто, і кожний раз, як вона кохала нового чоловіка, то все з тим самим шалом, а потім з тими самими сльозами; а мала проводила роки, занедбана й заздрісна біля цієї матері, яка не мала часу дбати про неї. І от, раз увечері, якого я ніколи не забуду, трапилася обіч з моїм покоєм, дика сцена; моя мати благала, чоловік сміявся; потім він пішов, а в ночі моя мати повісилась.

— Розіно!

— Почекайте. Я не називалася Розіна; я називалася Роза Доніо. Я мала старшу сестру, яка працювала в Аячіо. Вона вернулася, вона й виховала мене. Всю ту пристрась, яка можливо перейшла в мене від матері, та якої вона собі не бажала, я перенесла на свою сестру Тоню. І вона теж мене любила. А потім вдерлося оте велике чудове „кохання“! Я ще бачу перед собою того, який вкрав мені сестру: високий, чорнявий, з ясними очима, трохи як...

Тоня його кохала, він її ошукав... бив... Ах! Що за спомини! Потім він мусів виїхати до Франції. Я думала, що вона визволиться, залишиться зі мною... ми моглиб жити щасливо. Ми мали невеликий маєток... оливки...

Тоня боролася й вкінці мене перемогли. Вона мене покинула і пішла вслід за своїм коханим. Поїхала за ним до Парижа і там він її покинув. Ви можете собі уявити, яке життя вона там провадила. Мало-помалу припинилися вістки від неї. По кількох роках я довідалася, що вона померла у шпиталі на сухоти. Ось як. А тепер, якщо ми не хочемо, щоб нас замкнули в театрі, нам треба йти.

— Я вас відпроваджу до ваших дверей. Я маю своє авто на долі.

Він кермував не розмовляючи. Трагічне оповідання лунало йому в ухах. Він почував, що після такого признання, він мусить або виїхати, або зєднатися з нею. Як щоб він взяв цю малу руку, якої стільки разів останніми тижнями він цілував долоні, то це не булоб тепер жестом куртуазії або пестоштів, то булоб зобов'язанням не зрадити, не звести. Через те він силкувався спитати себе самого, чи досить він любить її, щоб зробити таку умову. Але як блискучі проміні дозволяють бачити лише їх відбиток і роблять навколо себе ще чорнішою тінь, так і жадання дозволяло йому бачити в ній лише пожадану жінку.

Біля нього Розіна теж мовчала. Вперше зрадила вже причину свого страху перед коханням і вона з полегшою зітхнула.

Як тільки починав їй подобатися мужчина, вона чула далекі, сумні голоси, якби з могили, скарги своєї матері, крики сестри й жорстокі вірповіді їх коханців.

— Тим гірше, — казала вона собі, — або тим ліпше;

кожен раз, як я хочу зробити дурницю й закохатися, мама або Тоня мені стають на перешкоді.

А сьогодні ввечері їй здалося, що доля її припечатана, та що страшні привиди не провадили навколо неї свого зачарованого лету.

Вона дивилася на людину, яка кермувала певною рукою, твердим рамям, пильно дивлючись перед себе. Дати собою так кермувати... можеб могла вона бути щасливою...

Пристрасна сила схилила їх в темряві одно до одного. При випадкових штурханах вони присувалися й залишалися так, притулившись з трепетом у серцях. Між ними заглибувалася ця тепла тиша, коли досягає кохання.

Ле-Фльош зупинився перед дверима акторки.

— До побачення, Розіно.

— До побачення.

Вона хотіла вийти, але він її затримав і притягнув до себе.

— Моє дороге кохання — сказав він їй, — я хотів би за мою філіпіну вас попросити... Але я не знаю чому, мені здається, що щось більш ніжне і приємне повстало між нами. Я не смію більш нічого вимагати, Розіно. Я чекаю всього від вас.

Молода жінка подизилася хвилинку на нього.

— Чогожби ви бажали? — сказала вона.

— Прийдіть завтра до мене, Розіно. Я так прагну вас бачити, вас мати біля себе, сказати вам, що вас кохаю, запитати, чи коли небудь ви зможете мене покохати. Скажіть, так! Ми поговоримо, я вам покажу книжки, почастию вас. Я вам присягаю, чуєте, що буду таким, як ви накажете, повним пошани, другом...

Вона вийшла з авта й простягла йому руку через двері.

— Я приймаю вашу обіцянку — сказала вона — і прийду. Тільки хай мігдали цієї філіпіни не будуть за гіркі. До завтра.

— Ну щож, люба Розіно, хіба я не був чемний?

Розіна поставила свою чарку порто.

— Певно! Якщо я прийшла, то тому, що мала ваше запевнення...

— О! ви добре знаєте, що жадне запевнення не ратує в випадках форсе таїєнте. А це якраз випадок форсе таїєнте — кохання до вас.

Він сів на отоману біля неї і не торкаючись її, наблизив своє обличчя до її шиї.

— Який чудовий запах маєте ви, Розіно, — сказав він зовсім тихо. — Я вам ніколи не дав пізнати... З того часу, як я вас знаю, ваші пахощі мене переслідують. Іноді, покинувши вас, я ще вдихаю на своїх руках те, що зосталося після таких рідких дотиків. Що це є?

Акторка засміялася.

— У вас, великий мудрець, треба це спитати: я ніколи не перфумуюся. Я думаю, що я, як ці зайчики, на яких полюють в Альпіллях, що просякли запахом диких трав. Яж ще пахну корсиканським чагарником. Бодай, я так думаю, бо, уявіть собі, мені часто говорять про мій запах, але я його не знаю.

— Це правда — сказав він, — це запах чагарника, запах, який підчас війни нісся літом вздовж Корсики і заморочував в кабінах голови воякам, що повертали зі Сходу. З чого він складається? З диких троянд... гвоздик...

— Але чекайте, — і він встав, — ви не знаєте вашого запаху? Чекайте.

Він дістав з бібліотеки дивну книжку, французьку, видану в Китаї, неоправлену по європейськи, але надруковану на довгих, складених аркушах паперу, стиснутих двома деревляними дощинками з камфорного дерева. Він її відкрив і понюхав. Рознісся мушкатний, гострий, опянюючий запах.

Розіна встромила ніс до пахучих дощинок і глибоко зітхнула.

— Якщо дійсно це, — сказала вона — її горло щось стисло, — то це не є неприємно...

Ле-Фльош сидів за нею; він її притягнув до себе і знову поцілував у шию. Вона не противилася. Як він їй подобався! Який дивний звязок повставав між ними. Їй подобалось слухати його, дивитися на нього, коли він говорив, почувати його біля себе...

Вона ще раз хотіла очуняти від цього фізичного запаморочення. Вона напружила всі, уже розімлілі мязи і одвернула голову, вже піднесену до цілунка. Встала, взяла сигаретку. Він не завважав її, як вона, сміючись, вернулася, встромила йому в уста другу сигаретку, яку щойно запалила і знову сіла біля нього.

— Трохи згодом — сказала, теж сміючись, — я вам заповім свою шкіру і ви зможете теж зробити перфумовану оправу.

— Але ви знаєте, — сказав Ле-Фльош, — така оправа вже існує... Почекайте.

Він швидко скочив на драбинку і з одного з відділів своєї бібліотеки витяг і приніс якусь книжку.

Її покривала шкіра, блискуча, ясна, тонка, позначена гладенькою плямкою; сонце грало на ній і вилискував легенький пушок, який не знищено гарбуванням. Молода жінка взяла її не без вагання.

— Направду, — сказала вона, — це...

— Так, з людської шкіри.

— Боже мій! який жах! — скрикнула вона обурено.

— Але звідки у вас це?

— О! я не дуже цим пишаюся, — сказав він. — Це

одна з фантазій молодого студента, від якої пізніше відрі-
каються. Я був у секційному павільоні, товариші розійшлися,
анатомічні помічники були десь заняті. Вернули нам на-
шого трупа, щоби одпрепарувати для слідуючого сеансу
мязи тієї спини, яка лежала передомною ще не торкнута.
Не знаю, що мені стрільнуло до голови. Я взяв скальпель,
відділив шкіру, згорнув її і встромив у свою течку. По ви-
ході направився до кварталу Гобелінів і зайшов до гарба-
ра... От...

— А ваш... труп, як ви кажете... залишився... так...

— О! він не втік від свого призначення, його порізали
на кусні, одпрепарували мяз за мязом, нерв за нервом! Я йому
скорше зробив послугу.

Він розгорнув книгу перед Розіною. То були „Квіти
зла“. На білому аркуші спочатку книги Ле-Фльош написав
вірші. Розіна прочитала;

Avec la peau d'une fille
Ces feuilletés sont recouverts.
Elle eut fréquenté les... vers
De façon bien moins gentille.
Discrete, nue et sans bruit,
Docile quand on l'appelle,
Sur ces rayons elle git.
Celle que j'aime soit telle!

(Ця книжка покрита шкірою дівчини, яка мала-би в менш прив-
ний спосіб запрявлятися з ...віршами [-робаками, бо vers по французьки
значить і вірші і робаки]. Нага, скромненька і негаласлива, по-
слухна на кожний заклик, лежить вона на цих полицках. Такою по-
винна бути та, котру покохаю!)

— Це жахливо. — сказала акторка здригнувшись.

— Ну, годі, очуняйте. Випийте ліпше коктейлю, щоби
прийти до себе. Я вам приготую коктейль „Роза“, Розіно?

— Хай буде „Роза“.

Він почав змішувати напитки. Акторка сиділа мовчазна,
збентежена.

— Про що ви думаєте?

— Це по дурному бути такою перечуленою — сказала
вона. — Ваша історія окладинки заморозила мене. Я ду-
маю, що колись ця шкіра була тепла.. жива.. яку кохали,
пестили і що бідна, невідома дівчина...

— Невідома! цілком ні. Трупи секції залишають при
собі своє прізвище, привязане до них. Мені здається, що я
з сумлінням колекціонера занотував її імя і пригадується,
що я його десь записав в кутку сторінки. Подивіться самі,
я не знаю де... Вже так давно я не мав цієї книжки в ру-
ках...

Розіна перегорнула кілька аркушів, поки він збовтував
коктейль. На останній білій сторінці показалися два ма-
ленькі записані рядки. Вона прочитала:

„Оправлено в шкіру Антонії Доніо, умерлої в шпиталі
Лярібуазієр, дня ...“

Він налив обидва коктейлі і наблизився зі шклянкою в руці. Він побачив перед собою жінку, бліду під фарбами, що були, як червоні плями, з очима блукаючими від жаху, з розкритими устами, готовими до крику, який не міг вирватися. Він хотів підбігти до неї. Але вона відступила і, з очима, повними ненависти, дико, зі всієї сили шпурнула йому книжку в обличчя.

І в той час, як, остовпівши, він підносив руку до своїх скривавлених уст, що розпухали від удару, вона кинула останній погляд на людину, яку мало що не покохала і на книжку на підлозі, на якій ніжний, соняшний промінь золотив легкий пушок, і притьмом вибігла геть.

(З французького Ю. Пірогова).

І. Федорович-Малицька

Париська Виставка у Національному Музеї

Вдруге дали нам нагоду побачити малюнки чужих артистів зі знаними іменами і вдруге можемо судити про мистецькі осягнення наших молодих мистців, прикладаючи до їхніх праць міру західно-європейську.

Вистава париської групи українських мистців, в осіні 1931 р., зазнайомила нас уперше з творами деяких чужинців, приналежних до т. зв. „париської школи“. Звуть її також „*école internationale de Paris*“. В її склад входять французи, італійці, швайцарці, українці, росіяни, семіти різного походження і т. д. „Париська школа“ представляла собою досі радикальні течії модерного малярства. На першій виставці в осіні 1931 р. більшість експонатів мала виразний характер ультра-модерністичний. Андрієнко в ній виступав виключно як конструктивіст і надреаліст. Так само італійці Тодді, Де Пізіс і Северіні.

У цьогорічній виставці видно нахил і поворот до чистого малярства.

Вправді нема цього разу деяких славних прізвищ, що фігурували на першій виставці між чужинцями. Хоча список експонатів вичислив останнім разом горді імена Пікассо, Моділіяні, Задкіна, Шаґала, Фужіта — ці артисти були тільки заступлені одним, найбільше двома, не характеристичними творами. Всеж таки, стрічаємо ряд знайомих нам з першої виставки відомих артистів з додатком модного портретиста париських жінок — Ван Донґена, який досі тут не виставляв, і кількох інших.

Виставу прислали наші молоді артисти з Парижа, де в осіні мин. року стрінулася з загальним зацікавленням мистецьких кол. Виставка в Парижі, була улаштована в саялах Галерії Марсей.